

Sunt banii decisivi în campaniile electorale?

Studiu privind veniturile candidaților la alegerile locale, analizate prin prisma de gen

Chișinău 2024

Acest raport este elaborat de către Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare, în parteneriat cu Coaliția civică pentru alegeri libere și corecte, cu susținerea Agenției Elvețiene pentru Dezvoltare și Cooperare (SDC), IM Swedish Development Partner Lund Sucursala Moldova, Entitatea Nașionilor pentru Egalitatea de Gen și Abilitarea Femeilor și Entitatea Nașionilor Unite pentru Dezvoltare. Opiniile exprimate în această analiză nu reprezintă neapărat opiniile donatorilor.

CUPRINS

INTRODUCERE	3
VENITURILE CANDIDAȚILOR ȘI CANDIDATELOR LA FUNCȚIA DE PRIMAR/Ă (mun. Chișinău și mun. Bălți)	4
FINANȚAREA CAMPANIILOR ELECTORALE	6
DESPRE CENTRUL PARTENERIAT PENTRU DEZVOLTARE	9

AUTOARE:

INTRODUCERE

În data de 5 noiembrie 2023 în Republica Moldova au avut loc [alegeri locale generale](#) în toate unitățile administrativ-teritoriale de nivelul I – [orașe \(municipii\)](#), sate (comune) și de nivelul II – [raioane](#), municipiile [Chișinău](#) și [Bălți](#), cu excepția localităților din stânga Nistrului. În cadrul acestui scrutin au fost aleși pentru un mandat de patru ani reprezentanți ai administrației publice locale: 891 de primari¹ și 11 058 de consilieri locali (raionali, municipali, orășenești, comunale și sătești).

Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare (CPD) monitorizează alegerile parlamentare și locale de circa 15 ani, analizând reprezentarea femeilor în alegeri, percepțiile alegătorilor, finanțarea partidelor politice etc., cu scopul de a pune în evidență principalele inegalități în ceea ce privește participarea femeilor și bărbaților în procesele electorale. Unul din aspectele importante supuse analizei se referă la perspectiva financiară a campaniilor electorale și alegerilor: veniturile candidaților, finanțarea partidelor politice și a candidaților independenți, pentru a reflecta modul în care banii pot influența reușita electorală a candidaților. [Monitorizarea alegerilor locale 2019 din perspectivă financiară](#) arată că bărbații candidați au venituri medii mult mai mari decât femeile candidate și dețin capital financiar mai mare (conturi bancare, cotă parte în capital social, bunuri), fapt ce influențează perspectivele lor în campania electorală.

Modul în care sunt finanțate campaniile electorale și partidele politice influențează participarea femeilor în procesul electoral. Aspectele financiare sunt extrem de importante atunci când vorbim despre participarea în politică, în special în procesele electorale. Capacitatea financiară, accesul la resurse, capitalul financiar al femeilor și bărbaților determină modul în care aceștia se implică în procesul electoral, dar și șansele acestora de a obține funcții decizionale în urma alegerilor. Întrucât femeile din politică dețin mai puține bunuri, au capital social mai mic, comparativ cu bărbații omologi, acest lucru constituie o barieră semnificativă în asigurarea reprezentării femeilor în procesul decizional.

Pentru alegerile locale 2023, Comisia Electorală Centrală a stabilit² plafonul maxim de cheltuieli ca fiind 0,1% din veniturile prevăzute în legea bugetului de stat. Potrivit prevederilor art. 53 alin. (1) - (4) din Codul electoral nr. 325/2022 și pct.21 subpct. 1) și 3) din Regulamentul privind finanțarea grupurilor de inițiativă și a campaniilor electorale, aprobat prin hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr. 1185/2023, plafonul general la nivel național al mijloacelor financiare ce pot fi virate în contul „Fond electoral” constituie 0,1% din veniturile prevăzute în legea bugetului de stat pentru anul respectiv. În termeni monetari, plafonul general al mijloacelor financiare ce pot fi virate în contul „Fond electoral” și utilizate de concurenții electorali pe fiecare circumscripție în cadrul alegerilor locale generale din data de 5 noiembrie 2023 a constituit **66 274 579,00 lei**, pornind de la coeficientul de 23,99 lei pentru un alegător. Plafonul se stabilește de către CEC, luând ca bază de calcul un coeficient înmulțit la numărul maxim de alegători din circumscripția unde au loc alegerile. Luând în considerare diferențele în capacitățile financiare, plafonul de 0,1% (destul de înalt) ar putea constitui un impediment în lansarea în campanie electorală.

Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare a analizat veniturile femeilor și bărbaților care au candidat în alegerile locale 2023, dar și modul de finanțare a partidelor politice. Pentru analiza veniturilor au fost luate în calcul declarațiile de venit ale candidaților/candidatele din municipiile Chișinău și Bălți. În scrutinul electoral 2023, Comisia Electorală Centrală nu a segregat datele naționale cu privire la veniturile candidaților, acestea fiind stocate de către Comisiile Electorale de Circumscripție Municipale și Raionale (CECEM/CECER), astfel accesul la date naționale a fost limitat.

---

¹ Până la data de 12 ianuarie 2024, mandatul de primar nu a fost validat în 7 localități,

<https://a.cec.md/ro/lista-primarilor-alesi-15312.html>

² https://a.cec.md/ro/cu-privire-la-stabilirea-plafonului-general-al-mijloacelor-financiare-ce-2751_107339.html

VENITURILE CANDIDAȚILOR ȘI CANDIDATELOR LA FUNCȚIA DE PRIMAR/Ă (mun. Chișinău și mun. Bălți)

Venitul mediu al unui bărbat candidat la funcția de primar este de 1,5 ori mai mare decât al unei femei candidate. Rapoartele de monitorizare a alegerilor locale 2023 indică o subreprezentare a femeilor candidate și alese la funcția de primară. Unul dintre factorii care explică participarea mai redusă a femeilor se referă la accesul acestora la resurse financiare, care adesea determină capacitatea persoanei de a se lansa în campanii electorale. Lansarea și participarea în viața politică implică costuri esențiale, care cresc constant în contextul evoluțiilor economice din ultimii ani. Astfel, resursele financiare pe care le deține un/ o candidat/ă devin un element esențial în capacitatea acestora de a accede la funcții de decizie. Pentru a înțelege corelația între venituri și accesul la funcții electivă, în cadrul alegerilor locale 2023 au fost analizate veniturile candidaților și candidatelor din municipiul Chișinău și Bălți (în acest scrutin electoral, Comisia Electorală Centrală nu a segregat datele naționale cu privire la veniturile candidaților, astfel accesul la aceste date a fost limitat). Conform datelor oficiale, venitul mediu total al bărbaților candidați la funcția de primar a fost de 306.820 mii lei, comparativ cu 201.472 mii lei în cazul femeilor candidate, ceea ce constituie o discrepanță de 34% în favoarea bărbaților. În cazul veniturilor salariale, diferența este mai mică – de 14%, dar care la fel favorizează bărbații.

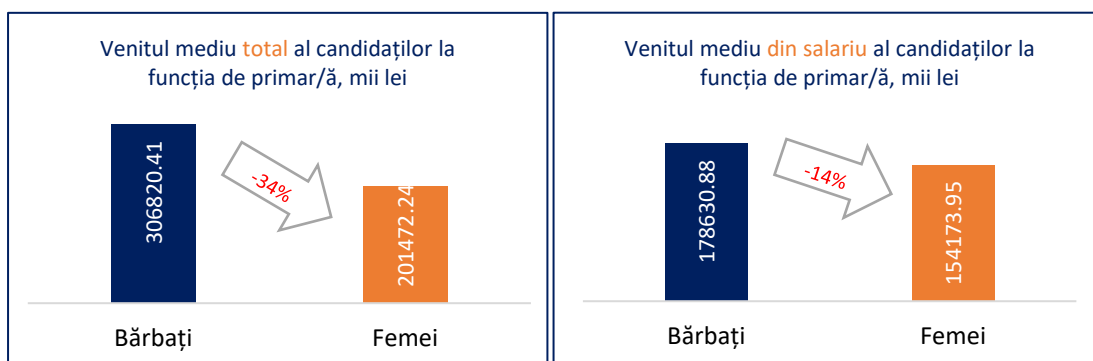

Figura 1. Veniturile medii ale candidaților și candidatelor la funcția de primar/ă, 2023

Sursa: Declarațiile de venit ale candidaților/candidatelor din municipiile Chișinău și Bălți

Femeile candidate sunt, în mare parte, dependente de veniturile salariale. Analiza datelor cu privire la veniturile candidaților și candidatelor relevă o diversitate scăzută a surselor de venit și mai puțin productive în rândul femeilor. Astfel, femeile candidate au declarat doar 3 surse de venit, dintre care 76,5% provenite din salariu (locul de muncă). De cealaltă parte, bărbații au declarat 6 surse de venit, dintre care 58,2% - venituri salariale, iar peste 30% - venituri productive din vânzarea bunurilor mobiliare și imobiliare, donații/ moșteniri, depozite, activități științifice/didactice. Astfel, observăm un oarecare grad de vulnerabilitate financiară a femeilor, care sunt efectiv dependente de veniturile salariale, fapt ce le face mai "sărace", în raport cu bărbații, și le scade șansele de a accede la funcții de decizie în procesul electoral, acolo unde banii „își spun cuvântul”.

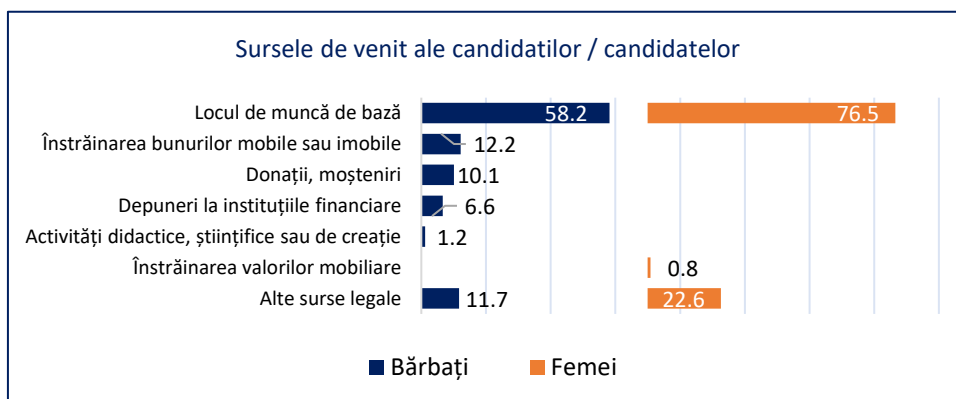

Figura 2. Sursele de venit ale candidaților și candidatelor la funcția de primar/ă, 2023

Sursa: Declarațiile de venit ale candidaților/candidatelor din municipiile Chișinău și Bălți

Capitalul financiar al femeilor candidate este mult mai mic decât al bărbaților candidați. Campaniile electorale sunt extrem de costisitoare și consumatoare de timp, iar candidații care reușesc să obțină mai multe fonduri pentru a-și derula campaniile electorale au șanse mai mari de câștig. Studiile³ arată că femeile candidate au mai multe dificultăți în obținerea de fonduri pentru campaniile lor. În general, acestea trebuie să identifice mai multe surse de venit, ceea ce necesită mult mai mult timp și efort pentru a colecta fonduri, în timp ce omologii lor bărbați se pot concentra pe alte aspecte ale campaniilor electorale. Avera candidaților, măsurată în termeni de conturi bancare, cotă parte/ acțiuni în capital social, are un impact pozitiv semnificativ asupra potențialului electoral. Candidații care au un capital financiar mai mare se filtrează mai ușor în partidele competitive. Însă, chiar și în rândul candidaților din partea partidelor competitive, cel care deține un capital financiar mai mare are o probabilitate mai mare de a câștiga circumscripția electorală. Datele privind averile candidaților și candidatelor în scrutinul electoral 2023, arată că doar 5% dintre femei dețin cotă parte/ sau acțiuni în capitalul social al unei întreprinderi, comparativ cu 33% în cazul bărbaților. Totodată, doar 9% dintre femei dețin conturi bancare, în raport cu 19% dintre bărbații candidați. Accesul limitat al femeilor la resurse financiare face dificilă planificarea și desfășurarea unei campanii electorale proeminente, fapt ce scade șansele lor de câștig.

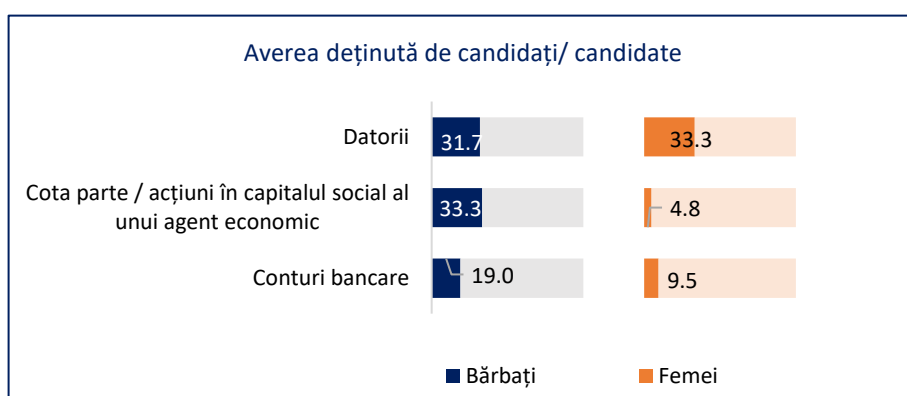

Figura 3. Avera deținută de candidați/ candidate la funcția de primar/ă, pe tip de avere, 2023
Sursa: Declarațiile de venit ale candidaților/candidatelor din municipiile Chișinău și Bălți

Există diferențe semnificative în valoarea bunurilor deținute de către candidați. Analiza bunurilor declarate de către candidați, măsurate în termen de imobile, valori mobiliare, teren în proprietate, arată că bărbații dețin pământuri cu o valoare de 6 ori mai mare decât cele deținute de femei, în timp ce imobilele aflate în proprietatea femeilor au o valoare de peste 2 ori mai mare decât cele deținute de bărbați. Aceste date arată că femeile nu doar dețin mai puține bunuri, dar și valoarea acestora este adesea mai mică.

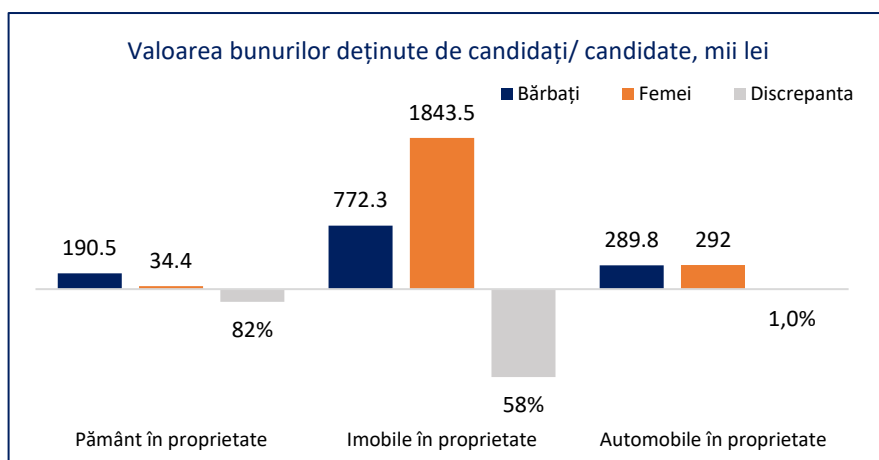

Figura 4. Valoarea medie a bunurilor candidaților și candidatelor la funcția de primar/ă, pe tip de bun, și discrepanța din perspectivă de gen, 2023

Sursa: Declarațiile de venit ale candidaților/candidatelor din municipiile Chișinău și Bălți

³ Shannon Jenkins, "A Woman's Work Is Never Done? Fund-Raising Perception and Effort among Female State Legislative Candidates"

FINANȚAREA CAMPANIILOR ELECTORALE

Întru susținerea campaniilor electorale, femeile s-au implicat mai des în activități de voluntariat, iar bărbații au efectuat mai multe donații. Din totalul membrilor partidelor care au susținut campaniile electorale 2023 prin activități de voluntariat, 52,9% au fost femei, iar 47,1% - bărbați. Pe de altă parte, aproximativ 60% dintre cei care au făcut donații au fost bărbați. Jumătate din donațiile efectuate au fost făcute în numerar, iar prin transfer au fost efectuate doar 19,6% din suma donațiilor. De asemenea, pe parcursul campaniilor electorale, au fost înregistrate și donații de bunuri, acestea constituind aproximativ 30% din valoarea totală a donațiilor.

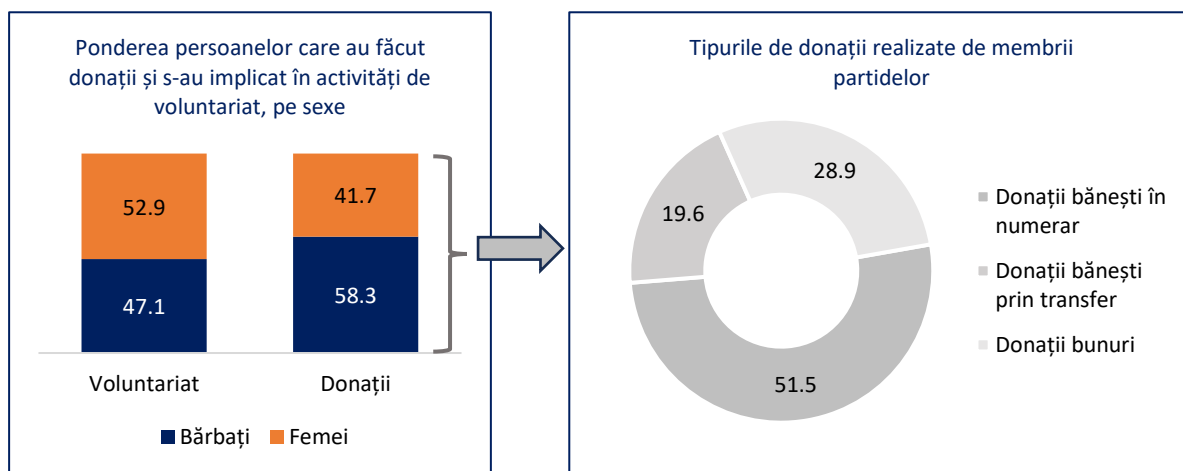

Figura 5. Ponderele femeilor și bărbaților care au participat la activități de voluntariat sau au făcut donații pentru a susține campaniile electorale, pe sexe și tip de donație, 2023

Sursa: Rapoartele financiare ale partidelor politice, Comisia Electorală Centrală

Donațiile efectuate de către bărbați au fost mult mai considerabile ca frecvență și valoare, decât cele ale femeilor. Deși atât membrele, cât și membrii de partid au oferit donații sub diverse forme, valoarea medie a unei donații făcute de către bărbați este considerabil mai mare decât cea a femeilor, în medie cu 1103,73 MDL, ceea ce constituie aproximativ 15% diferență. Acest fapt se datorează în exclusivitate discrepanțelor de avere și venituri pe care le înregistrează femeile și bărbații pe parcursul vieții. De asemenea, numărul donațiilor efectuate este mai mare în rândul bărbaților - membri ai partidului. Ponderele donațiilor efectuate de către bărbați constituie 60%, comparativ cu 40% în cazul femeilor. Cea mai mare discrepanță de gen în rândul donațiilor se atestă la donarea bunurilor, unde aproximativ 73% au fost efectuate de bărbați și doar 27% de femei.

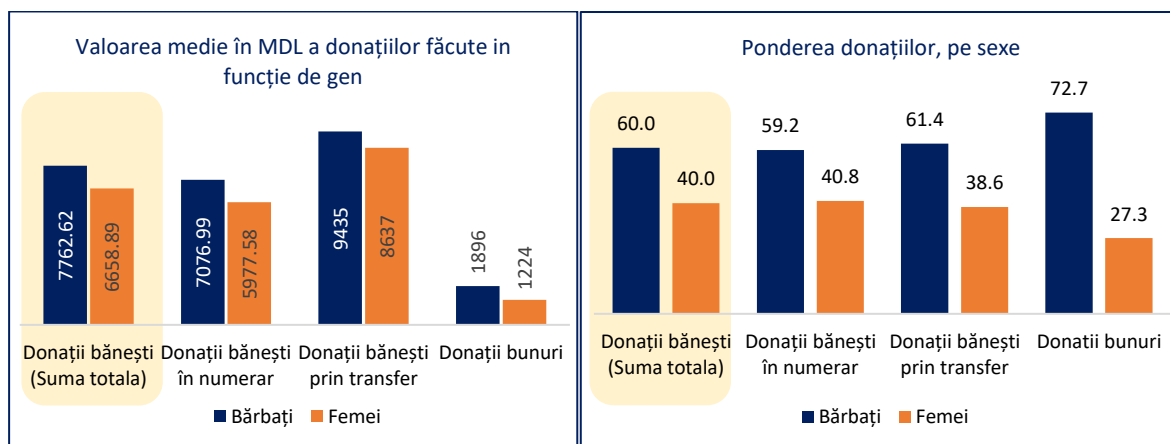

Figura 6. Valoarea medie în MDL și ponderea donațiilor făcute pentru a susține campania electorală, pe sexe și tipuri de donații, 2023

Sursa: Rapoartele financiare ale partidelor politice, Comisia Electorală Centrală

Cele mai generoase donații au fost făcute de către membrele partidului politic Șansa. Mai mult de jumătate dintre donațiile făcute în cadrul partidului Șansa au fost făcute de femeile - membre ale partidului. Respectiv, cea mai mare donație realizată de femei din cadrul tuturor partidelor a fost efectuată de către membrele partidului Șansa, în valoare de 1.790.870,00 MDL. Următorul partid în cadrul căruia femeile au contribuit semnificativ în cadrul campaniilor electorale este partidul MAN, unde 51,2% de femei au realizat donații în valoare de 1.350.550,00 MDL.

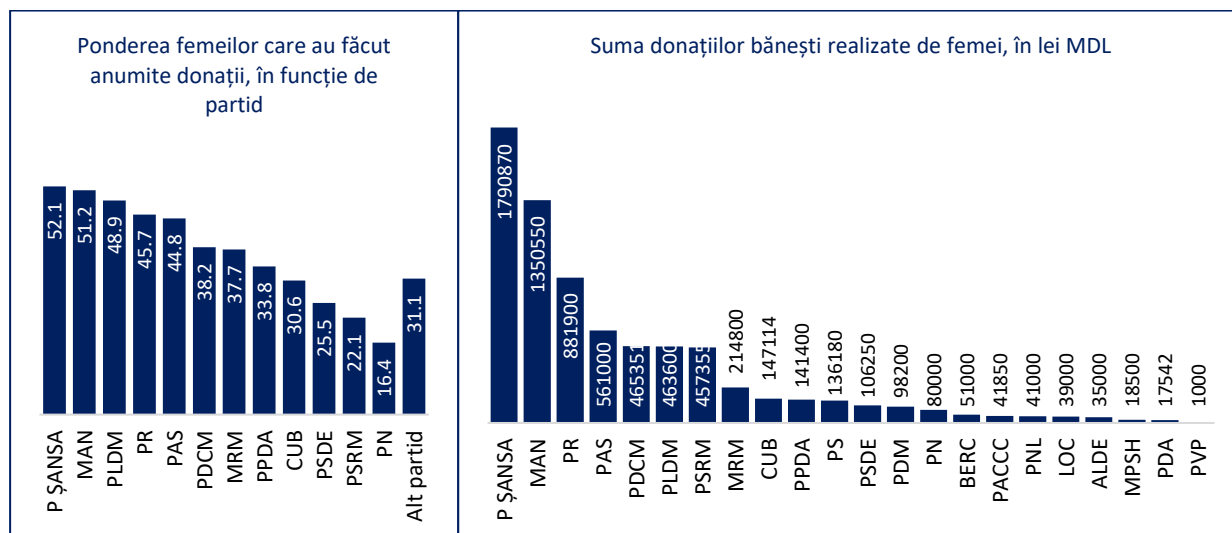

Figura 7. Ponderea femeilor care au făcut donații pentru a susține campania electorală și valoarea donațiilor, în funcție de partid, 2023; Sursa: Rapoartele financiare ale partidelor politice, Comisia Electorală Centrală

Majoritatea donațiilor bănești făcute de femei au fost realizate în numerar. Analiza datelor arată că practic toate donațiile efectuate de membrele partidului Șansa, în cadrul căruia s-au recepționat cele mai multe donații, au fost efectuate în numerar. Prin transfer, însă, cele mai multe donații bănești au fost realizate de femeile din Partidul Dezvoltării și Consolidării Moldovei (PDCM), în valoare totală de 460.351,00 MDL. Membrii partidelor sunt mai reticenți în a face donații prin transfer, deoarece aceasta presupune o mai mare transparență cu privire la sursa de venit, din cadrul căruia se intenționează a fi făcute donații.

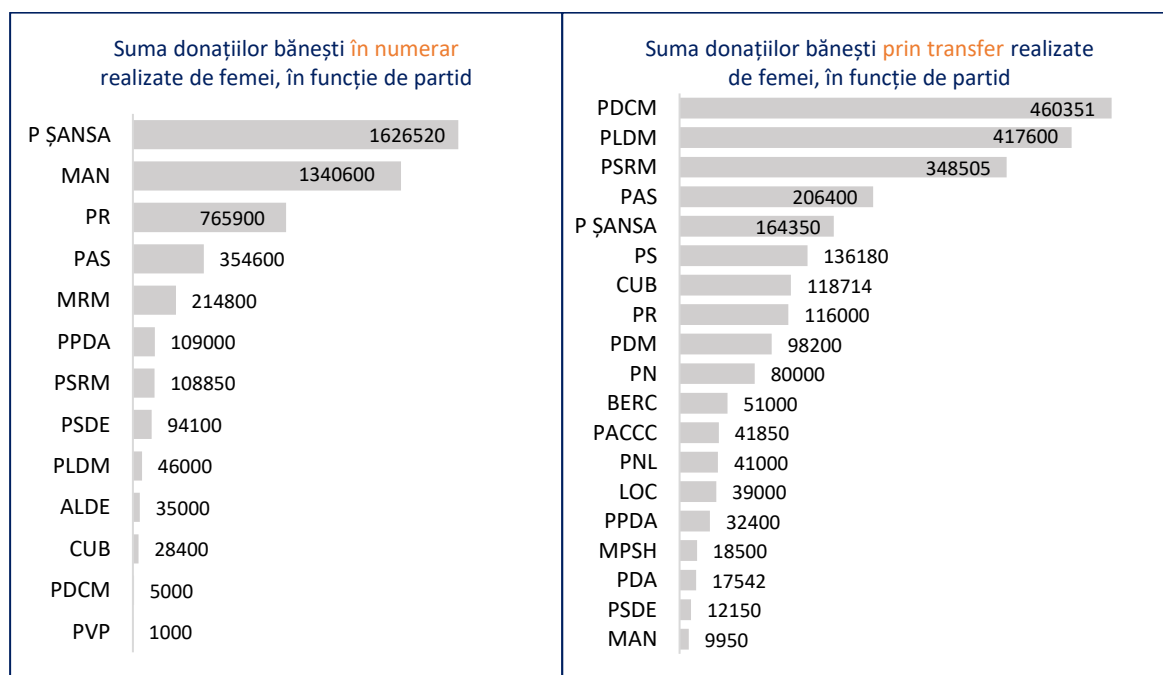

Figura 8. Valoarea donațiilor făcute de femei, pe tip de transfer și partid, 2023
Sursa: Rapoartele financiare ale partidelor politice, Comisia Electorală Centrală

Ca contribuție la campaniile electorale, implicarea în acțiunile de voluntariat nu a fost foarte populară.

Un număr redus de membri s-au implicat în activități de voluntariat pentru a susține campaniile electorale ale partidelor politice pe care le reprezintă. Doar două partide înregistrează o pondere mai mare: Partidul Nostru - 38,0% și Partidul Socialiștilor din Republica Moldova - 37,6%. Dintre cei care s-au implicat în activități de voluntariat, cel mai frecvent au fost femeile: Partidul Schimbării a beneficiat de implicarea femeilor în proporție de 66,7%, iar Partidul Renaștere - 64,7%. La fel ca și în scrutinele electorale precedente, femeile rămân a fi în continuare mult mai predispuse să practice voluntariatul, ca formă de contribuție în campaniile electorale.

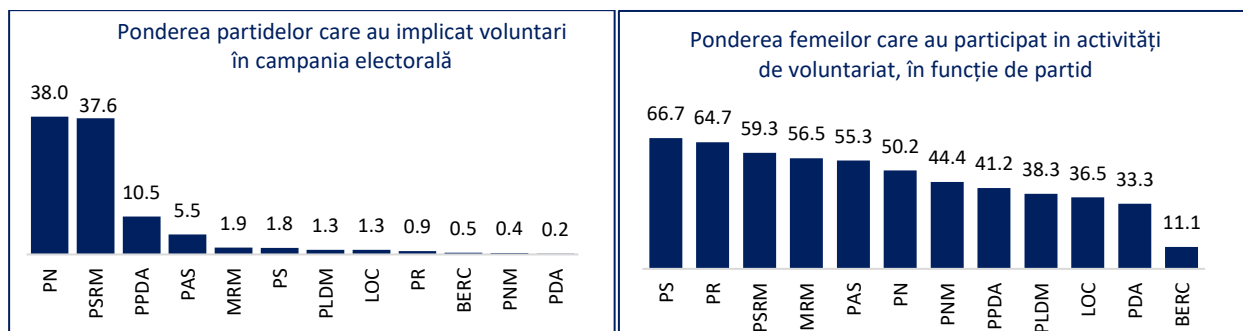

Figura 9. Implicarea în activități de voluntariat, ca formă de contribuție în campaniile electorale, %
Sursa: Rapoartele financiare ale partidelor politice, Comisia Electorală Centrală

Cei mai mulți bani au fost cheltuiți pentru campania electorală de promovare a candidaților și candidatelor în Chișinău. Peste 32 mln. de lei au fost cheltuiți pentru întreaga campanie electorală în alegerile locale din 2023. În Chișinău au fost alocați peste 11 mln de lei, constituind aproximativ 35% din suma totală care a fost cheltuită în întreaga republică. Cele mai mari cheltuieli le-a suportat Partidul Acțiune și Solidaritate - aproximativ 8 mln de lei pentru promovarea candidaților săi la alegerile locale, fiind urmat de Partidul Socialiștilor din Republica Moldova, care au suportat cheltuieli în valoare de 4,5 mln lei.

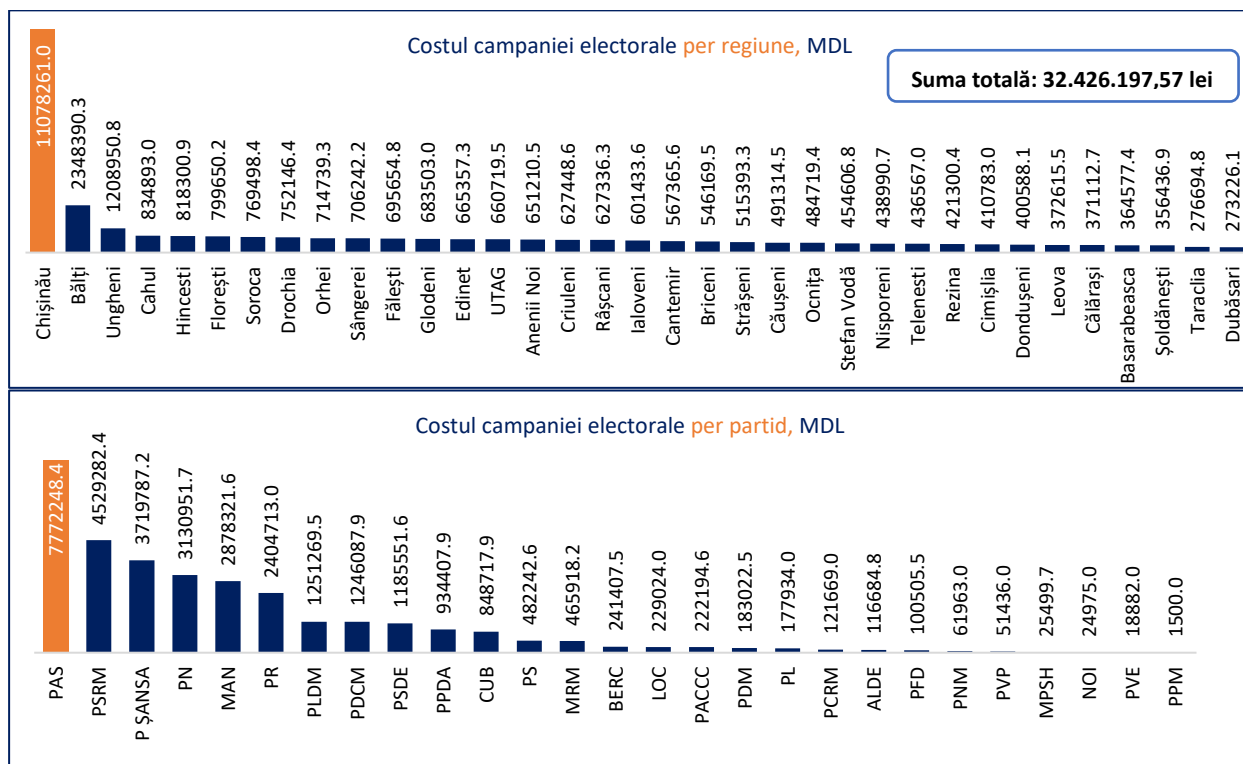

Figura 10. Costul campaniei electorale per regiune și per partid, MDL
Sursa: Rapoartele financiare ale partidelor politice, Comisia Electorală Centrală

DESPRE CENTRUL PARTENERIAT PENTRU DEZVOLTARE

Creat în anul 1998, *Centrul "Parteneriat pentru Dezvoltare" (CPD)* este o instituție obștească, care își propune să contribuie la promovarea unui discurs integrator cu privire la problematica genurilor umane, statutul femeii și egalitatea de șanse pentru femei și bărbați. CPD se afirmă în calitate de structură neguvernamentală, care pledează pentru implementarea conceptului egalității de gen în toate domeniile vieții, promovarea politicilor publice în domeniu, abordarea problemelor ce țin de rolul femeii în societate și abilitarea acesteia, eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei, fiind concomitent și un centru de documentare, informare și instruire pentru ONG-urile de profil și grupurile de inițiativă.

Scop. Dezvoltarea și consolidarea resurselor și mecanismelor de abilitare echitabilă a femeilor și bărbaților în vederea promovării egalității de gen în Republica Moldova prin susținerea unui demers coerent de influențare a politicilor.

Misiune. CPD promovează valorile egalității de gen, ca parte componentă a unei societăți deschise, în scopul consolidării unui parteneriat autentic de gen.

Viziune. CPD pledează pentru edificarea unei comunități cu perspective și oportunități egale pentru membrii/ele săi/sale, a unei societăți în care femeile și bărbații sunt cetățeni cu drepturi depline, capabili să soluționeze problemele în comun, să beneficieze în mod egal de noile oportunități și să se angajeze plenar în activități politice, economice și sociale.

ADRESA NOASTRĂ:

Centrul "Parteneriat pentru Dezvoltare"
str. Armenească, 13
Chisinau, MD-2012, Republica Moldova
Tel.: +(373 22) 23-70-89; 20-71-58; 20-71-57
www.progen.md,
e-mail: cpd@progen.md